

Nr 69.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1951/52 till bidrag till driften av centrala verkstadsskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a och 5:e avd.)

1:o) Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor. I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 300, s. 405—420) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de av departementschefen förordade grunderna för en provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna och för en i samband därmed stående revision av statsbidragsbestämmelserna beträffande nämnda skolor, *dels ock* till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 3 330 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bergh* och *Grym* (I: 81) och den andra inom andra kammaren av fröken *Ager m. fl.* (II: 111), i vilka hemställts, att riksdagen måtte *dels* besluta, att den föreslagna provisoriska löneregleringen för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna även måtte inkludera kallortstillägg enligt därom gällande bestämmelser och att staten påtager sig pensioneringskostnaderna för ifrågavarande personal, *dels ock* uttala, att med den föreslagna löneregleringen bör förknippas skyldighet för vederbörande befattningshavare att mottaga förflyttning till annan huvudman och med de nya statsbidragsbestämmelserna skyldighet för vederbörande huvudmän att från annan huvudman mottaga genom omorganisation ledigbliven lärare.

Proposition och motioner.**Provisorisk lönereglering för lärarpersonalen.****Gällande bestämmelser.**

Vid de centrala verkstadsskolorna äro statsbidragsbestämmelserna primära i så måtto, att direkt reglerande avlöningsbestämmelser saknas men lönerna regleras indirekt genom att statsbidragsbestämmelserna fastslå, att statsbidrag till avlöning åt rektor och övriga lärare utgår med belopp,

motsvarande hela avlöningskostnaden. Dock är statsbidraget maximerat till vissa belopp.

De gällande statsbidragsbestämmelserna återfinnas i kungörelsen den 30 augusti 1941 (nr 716) angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor. De i § 5 av denna kungörelse intagna maximibeloppen för statsbidrag till rektors- och lärarlöner ha ändrats vid två tillfällen. Gällande belopp ha fastställts genom en kungörelse den 30 juni 1947, nr 485.

En redogörelse för *innebörden av nuvarande statsbidragsbestämmelser* på förevarande område synes icke kunna lämnas bättre och mera kortfattat än genom ett återgivande av den förenämnda 5 §. Denna paragraf har för närvarande följande lydelse.

§ 5.

1. Statsbidrag till avlöning åt rektor och övriga lärare utgår med belopp, motsvarande hela avlöningskostnaden, dock beträffande avlöning åt rektor och grundlöner åt övriga lärare efter högre beräknad lönekostnad än i mom. 2, 3 och 4 här nedan angives.

2. För rektor beräknas lönekostnaden i enlighet med följande tabell:

Avlöningsgrupp	Ortsgrupp				
	1	2	3	4	5
IV	12 708	13 152	13 596	14 040	14 490
III	13 260	13 704	14 148	14 592	15 036
II	13 812	14 256	14 700	15 132	15 576
I	14 388	14 820	15 264	15 684	16 104

Kungl. Maj:t bestämmer, till vilken av ovannämnda avlöningsgrupper rektorsbefattning skall hänföras, eller, där rektorsbefattningen icke anses böra hänföras till någon av de angivna avlöningsgrupperna, storleken av det rektorsarvode, till vilket statsbidrag må utgå, samt föreskriver, i vilken omfattning undervisningsskyldighet skall åligga rektor.

3. För lärare beräknas för år och yrkesavdelning kostnaden för grundlöner till nedan angivna belopp:

Ortsgrupp 1	kronor	7 420
» 2	»	7 760
» 3	»	8 120
» 4	»	8 470
» 5	»	8 830

Sagda lönekostnad skall dock minskas med belopp, motsvarande beräknad timläraravlöning för av rektor meddelad undervisning, samt dessutom, i de fall då undervisning enligt överstyrelsens för yrkesutbildning beprövande bestrides av icke fullt kvalificerad lärare, med belopp, som överstyrelsen bestämmer.

4. För lärare i svetsning vid verkstadsskola, där eleverna vid undervisning i svetsning icke bilda en särskild yrkesavdelning, beräknas kostnaden för grundlön i varje särskilt fall av överstyrelsen för yrkesutbildning.

5. Statsbidrag till ålderstillägg åt lärare utgå endast i den mån läraren enligt särskild reglering, fastställd på sätt i gällande reglemente för statens pensionsanstalt är föreskrivet, är berättigad uppbära sådant tillägg, samt för ettvar av tre ålderstillägg med högst åtta procent av den läraren tillkommande grundlön, å vilken statsbidrag må beräknas, dock årligen högst femhundra kronor för varje ålderstillägg.

Det övervägande antalet lärare meddelar undervisning i yrkesarbete 37 veckotimmar och i yrkesteoretiska ämnen minst 5 veckotimmar under 35 veckor samt undervisning i yrkesarbete 45 veckotimmar under återstående delen av arbetsåret. Endast undantagsvis fullgöres undervisning enbart i yrkesarbete.

Beträffande lärarpersonalens löne- och pensionsförhållanden gäller för närvarande följande.

Lön till rektor utgår med de belopp, som för olika avlöningsgrupper och ortsgrupper angivits i den i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 485) intagna och i det föregående återgivna tabellen. I tvenne fall, verkstads-skolorna i Karlskrona och Uppsala, utgår dock statsbidrag till avlöning åt rektor enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t med respektive 7 800 kronor och 3 348 kronor för år räknat. Ifrågavarande rektorer uppehålla nämligen befattningar som rektor jämväl vid kommunala yrkesskolor, för vilken tjänst de avlönas av vederbörande kommun.

För fast anställd yrkeslärare utgår enligt regleringsbestämmelser, som fastställas av överstyrelsen för yrkesutbildning, avlöning med minst nedan angivna belopp:

Ortsgrupp	Yrkesarbete	Teoriundervisning
	vid 37 veckotimmar under 35 veckor och 45 veckotimmar under återstående del av arbetsåret	Arvode per veckotimme under 35 veckor
	Kronor	Kronor
1	5 790	160
2	6 030	170
3	6 312	178
4	6 594	185
5	6 882	192

Avlöningens storlek blir sålunda beroende av i vilken omfattning läraren meddelar undervisning i teoretiska ämnen. Utöver förestående avlöningsbelopp utgår till lärare tre ålderstillägg efter respektive tre, sex och nio års tjänst. Ettvar ålderstillägg skall utgöra åtta procent av den läraren enligt förestående regler tillkommande sammanlagda lönen, dock högst femhundra kronor för varje ålderstillägg.

1950 års löneutredning.

Den gällande löneställningen för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna hänför sig till ett förslag av *verkstadsskoleutredningen* (betänkande den 30 september 1938, SOU 1938: 26), vilket låg till grund för

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1941 års riksdag (proposition 1941: 71).

Sedermera ha förslag till nya lönebestämmelser för ifrågavarande personal framlagts av *överstyrelsen för yrkesutbildning* (januari 1945), *1946 års skolkommision* (november 1948) samt *1941 års lärarlönesakkunniga* (i yttrande över skolkommisionens förslag). De sakkunnigas förslag, vilket avsåg en provisorisk löneförbättring för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna, innebar, att personalen skulle garanteras en avlöning motsvarande lönen i vissa löneklasser å löneplan nr 1 i statens löneplansförordning, nämligen rektor enligt någon av löneklasserna 29—32 och yrkeslärare enligt löneklass 20. De sakkunniga förutsatte — i anslutning till verkstadsskoleutredningens förslag och 1941 års proposition — att yrkeslärarna för nämnda avlöning skulle vara skyldiga fullgöra en tjänstgöring, omfattande 37 veckotimmar praktisk undervisning och 5 veckotimmar teoretisk undervisning. Lärarlönesakkunnigas förslag innebar endast höjning av den kontanta lönen, icke tillskapande av garantier för några övriga avlöningsförmåner.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 april 1950 har chefen för civildepartementet uppdragit åt f. d. undervisningsrådet *D. E. Andersson* att verkställa utredning angående provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna. Efter verkställd utredning har utredningsmannen — som i denna egenskap antagit benämningen *1950 års löneutredning för de centrala verkstadsskolorna* — den 16 oktober 1950 avgivit betänkande med förslag till en provisorisk lönereglering (stencilerat). I anslutning till detta förslag har löneutredningen den 28 oktober 1950 avgivit förslag till vederbörlig författning i ämnet (likaledes stencilerat).

Löneställningen för rektorerna.

Till rektorerna utgår för närvarande lön med belopp, som i de fyra avlöningsgrupperna IV—I i huvudsak motsvarar lönen i respektive 28, 29, 30 och 31 löneklasserna å löneplan nr 1 i statens löneplansförordning.

Löneutredningen har — i likhet med 1941 års lärarlönesakkunniga — föreslagit att rektorerna skola tillförsäkras avlöning med belopp, direkt motsvarande lönen i 29—32 löneklasserna å nämnda löneplan. Detta förslag medför för rektorerna en löneökning, som allt efter befattningshavarnas placering i avlönings- och ortsgupper uppgår till i genomsnitt 460—505 kronor.

Lönenivån för yrkeslärarna.

Löneutredningen har — i likhet med 1941 års lärarlönesakkunniga — ansett *dels* att man nu bör såtillvida ändra hittillsvarande bestämmelser, att yrkeslärarna garanteras viss minimilön, *dels* att i anslutning härtill tjänstgöring av viss omfattning bör föreskrivas för att full lön skall utgå

till yrkeslärare. I sistnämnda hänseende erinrar löneutredningen om att verkstadsskoleutredningen i sitt år 1938 framlagda förslag angående centrala verkstadsskolor vid beräkandet av lönekostnaderna för yrkeslärare utgick från att yrkeslärare, som fullgjorde hela undervisningen i yrkesarbete i en yrkesavdelning, 37 veckotimmar, samt därjämte 5 veckotimmars undervisning i teoriämnen, skulle ur lönesynpunkt anses ha full tjänstgöring. Mot denna beräkningsgrund framställdes ingen erinran i propositionen 1941: 71, som ligger till grund för den ännu gällande statsbidragsregleringen. Till en dylik omfattning av tjänstgöringsskyldigheten för erhållande av full lön anslöto sig 1941 års lärarlönesakkunniga. Däremot föreslog skolkommissionen i sitt förslag år 1948, att teoriundervisningen skulle begränsas till 4 veckotimmar. 1950 års löneutredning ansluter sig i detta hänseende till skolkommissionen och föreslår alltså, att den tjänstgöring, som skall krävas av yrkeslärare för utgående av full lön, bestämmes att omfatta 37 + 4 veckotimmar under 35 veckor samt 45 veckotimmar under återstående delen av arbetsåret. För av lärare meddelad teoriundervisning utöver 4 veckotimmar föreslås särskilt arvode utgå.

För närvarande åtnjuter fast anställd yrkeslärare för full tjänstgöring enligt verkstadsskoleutredningens förslag (5 veckotimmar teoriundervisning) en avlöning ungefär motsvarande 17 löneklassen å löneplan nr 1 enligt statens allmänna avlöningsreglemente.

1950 års löneutredning har funnit övervägande skäl tala för att fast anställd yrkeslärare vid genomförandet av en provisorisk lönereglering tillförsäkras en begynnelselön motsvarande lönen i 20 löneklassen. Dessutom har löneutredningen — framför allt av lönetekniska skäl — föreslagit att det nuvarande systemet med på visst sätt bestämda ålderstillägg å lönen skall utbytas mot ett system med löneklassuppflyttningar i enlighet med de statliga avlöningsreglementena, dock med betydligt enklare regler för inplacering i löneklass och uppflyttning till högre löneklass. Dessa två förslag av löneutredningen innebära alltså, sedda tillsammans, att de fast anställda yrkeslärarna föreslås erhålla lön enligt 20 lönegraden.

Remissyttrandena. Förslaget, att lärarna skola garanteras viss minimilön, har icke föranlett någon erinran, såvitt gäller garantiprincipen. Däremot har Svenska landstingsförbundet icke ansett motiverat, att de fastställda lönerna skola ha karaktären av minimilöner som det står huvudmannen fritt att gå utöver. Förslaget, att tjänstgöringsskyldigheten för full lön skall bestämmas till hel undervisning i yrkesarbete jämte 4 veckotimmars teoriundervisning, innebärande sänkning med en teoritimme i förhållande till hittillsvarande regler, har icke kunnat accepteras av statskontoret i nuvarande läge. Överstyrelsen för yrkesutbildning har också framställt erinringar mot förslaget ur olika synpunkter. Överstyrelsen har särskilt framhållit, att om en dylik tjänstgöringsskyldighet fastställdes i samband med en provisorisk lönereglering, detta icke borde anses bindande

för framtiden. *Svenska landstingsförbundet* har ifrågasatt införande av en föreskrift, att därtill behörig och lämplig lärare skall vara skyldig att, om så påfordras, mot fastställt timarvode fullgöra den ytterligare teoriundervisning (utöver 4 veckotimmar), som kan finnas påkallad. Vidare har landstingsförbundet hemställt, att i författning skall klart utsägas, att lärare icke kan påfordra särskild ersättning utöver lönen för att fullgöra de i stadgan för centrala verkstadsskolorna angivna åliggandena. *Svenska fackläraryöförbundet* har ansett skäligt, att lärare, som på grund av bristande behörighet eller av annan orsak icke kan meddela så mycket teoriundervisning, att full tjänstgöring erhålles, få utfylla det felande antalet timmar med undervisning i yrkesarbete, varvid principen 1 teoritimme = $1\frac{1}{2}$ timmes undervisning i yrkesarbete borde tillämpas. — Förslaget om övergång till systemet med löneklassuppflyttningar har icke föranlett någon erinran i remissyttrandena. — Förslaget att fast anställda yrkeslärare skola vid en provisorisk lönereglering avlönas enligt 20 lönegraden har tillstyrkts av *statens lönenämnd*, *Svenska stadsförbundet*, *Svenska landstingsförbundet* och *Svenska fackläraryöförbundet* samt, med en viss tveksamhet till förmån för högre lönegradsplacering, av *överstyrelsen för yrkesutbildning*. Överstyrelsen och fackläraryöförbundet ha föreslagit, att yrkeslärarna dessutom skola tillförsäkras rätt till kallortstillägg. *Statskontoret* har förordat, att yrkeslärarnas lön avväges efter 19 lönegraden.

Arvode för extra teoriundervisning m. m.

Enligt överstyrelsens för yrkesutbildning regleringsbestämmelser utgår för närvarande ersättning för teoriundervisningen med belopp, som på de olika ortsgrupperna 1—5 äro 160, 170, 178, 185 och 192 kronor per veckotimme och arbetsår (som i fråga om teoriundervisning omfattar 35 veckor). Uträknat per undervisningstimme innebär detta en ersättning av ungefär 4: 60, 4: 85, 5: 05, 5: 25 och 5: 50 kronor.

1950 års löneutredning föreslår, att arvodena för yrkeslärarens teoriundervisning utöver de fyra i grundtjänsten ingående veckotimmarna bestämmas till följande belopp.

	Ortsgrupp				
	1	2	3	4	5
Arvode per veckotimme, kronor	200	210	220	230	240
Arvode per undervisningstimme, kronor	5: 70	5: 95	6: 20	6: 50	6: 75

I anslutning härtill har löneutredningen anfört bland annat följande.

Undervisning i teoretiska ämnen meddelas under 35 veckor per arbetsår, motsvarande ($35 \times 7 =$) 245 dagar. För varje dag av anställningstiden bör alltså en timlärare i teoretiska ämnen uppbära $1/245$ av veckotimarvudet. I överensstämmelse med vad som gäller enligt den s. k. timlärarkungörelsen bör ett minimiarvode fastställas för lärare anställd kortare tid än en vecka. Sådan lärare bör för fullgjord undervisningstimme få

arvode för en hel vecka, även om hans förordnande skulle omfatta endast en dag. Arvodet för en undervisningstimme är alltså detsamma som arvodet för en vecka (eller $1/35$ av arbetsåret), d. v. s. $1/35$ av arvodet per veckotimme.

Löneutredningen föreslår vidare, att de angivna arvodenas givas giltighet även när det gäller teoriundervisning, meddelad av andra lärare än yrkeslärare, och när det gäller undervisning i gymnastik. Beträffande frågan om gymnastikarvodet har löneutredningen anfört följande.

På grund av att undervisning i gymnastik förekommer större antal veckor per år än undervisning i teoretiska ämnen, skulle för det fall, att samma arvode per veckotimme fastställdes, vid en proportionell beräkning arvodet per undervisningstimme i gymnastik bliva något lägre än ovan angivits. Det arvode per undervisningstimme, som därvid skulle uppkomma, synes mig emellertid för lågt för att utgöra en skälig ersättning till gymnastiklärare, som skall avlönas per undervisningstimme. Jag kan icke finna rimligt, att arvodet per undervisningstimme sättes lägre för undervisning i gymnastik än ovan angivits i fråga om undervisning i teoretiska ämnen. Jag föreslår därför, att icke endast arvodet per veckotimme utan även arvodet per undervisningstimme fastställs till samma belopp för undervisning i gymnastik och i teoretiska ämnen. Denna jämkning i principerna för förhållandet mellan arvode per veckotimme och arvode per undervisningstimme bör enligt min mening också medföra en jämkning i fråga om den ovan angivna regeln för minimiarvode åt lärare med kort anställning. Det proportionellt något högre arvodet per undervisningstimme bör få utgå till sådan gymnastiklärare, som är anställd för kortare tid än en månad. Härigenom undvikas alltför stora skiftningar vid övergång från det ena arvoderingssättet till det andra. Gymnastiklärare, som är anställd för minst en månad, skall följa huvudregeln och — eftersom gymnastikundervisningen pågår hela arbetsåret och detta kan anses omfatta 322 dagar — alltså per anställningsdag avlönas med $1/322$ av veckotimarvodet.

Beträffande ersättning för sådan undervisning i yrkesarbete, som icke fullgöres av fast anställd yrkeslärare, har löneutredningen icke ansett lämpligt, att sådan ersättning beräknas per veckotimme eller undervisningstimme, utan föreslagit ett fixt arvodesbelopp per tjänstgöringsdag. Dagarnodet har föreslagits bliva 20 kronor på 1-ort, 21 kronor på 2-ort, 22 kronor på 3-ort, 23 kronor på 4-ort och 24 kronor på 5-ort.

Slutligen har löneutredningen beträffande vikarie för rektor föreslagit ett enhetligt vikariatsarvode av 9 kronor för dag, därest såsom vikarie anlitas fast anställd yrkeslärare vid skolan. Eljest föreslås arvodet bliva bestämt av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall.

I remissyttrandena har löneutredningens arvodesförslag föranlett uttalanden endast av statens lönenämnd och överstyrelsen för yrkesutbildning. *Statens lönenämnd* har av olika skäl avstyrkt den föreslagna särbestämelsen, att timlärare i gymnastik skall vara berättigad uppbära timarvode

för undervisningstimme, om han är anställd för kortare tid än en månad. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* har föreslagit, att arvoden skola utformas i anslutning till timplärarkungörelsen, varvid arvoden för teori- och gymnastikundervisning föreslagits fastställda till samma belopp som TC 21, 20 och 17. Vikarie för yrkeslärare bör enligt överstyrelsens mening uppbära lön enligt samma grunder som yrkesläraren. I fråga om ersättningen till rektorsvikarie har överstyrelsen icke framställt annan erinran än att avodet till annan vikarie än fast anställd yrkeslärare borde få bestämmas av överstyrelsen, såvida ej högre arvode än 9 kronor för dag ifrågasättes.

Övriga avlöningsförmåner.

I direktiven för 1950 års löneutredning uttalade föredragande statsrådet, bland annat, att utredningen borde avse icke endast den kontanta lönen utan även de övriga avlöningsförmåner, som numera vanligen äro förbundna med anställning i det allmännas tjänst. I anslutning härtill har *löneutredningen* föreslagit, att rektorerna och de fast anställda yrkeslärarna skola tillförsäkras rätt att bibehålla viss del av lönen vid tjänstledighet samt rätt att av statsmedel erhålla viss ersättning för läkarvård och läkemedel. Dessutom föreslås, att rätt till begravningshjälp tillerkännes avliden befattningshavares dödsbo. Beträffande samtliga dessa förmåner har löneutredningen föreslagit, att de utformas i överensstämmelse med bestämmelserna i folkskolans avlöningsreglemente om motsvarande förmåner.

I *remissyttrandena* har icke framställts någon erinran mot löneutredningens förslag under denna rubrik.

Vissa ändringar i statsbidragsbestämmelserna.

Enligt gällande statsbidragskungörelse är huvudregeln, att statsbidraget skall utgå med belopp motsvarande hela avlöningskostnaden (jfr den ovan återgivna 5 § i kungörelsen 1941: 716).

1950 års löneutredning har föreslagit bibehållande av denna huvudregel, dock med en nödvändig ändring av maximeringsregeln. Löneutredningen har föreslagit, att i fortsättningen statsbidrag skall utgå med hela beloppet av de lönekostnader, som följa av de fastställda lönebestämmelserna. Regeln skall alltså bli, att statsbidrag till avlöning åt rektor och lärare skall utgå med dels lönebeloppet i vederbörlig löneklass för rektorn och yrkeslärarna, dels beloppet av fastställt timarvode för undervisning i gymnastik samt i teoretiska ämnen utöver den teoriundervisning, som åligger yrkeslärarna att fullgöra för erhållande av full lön, dels ock beloppet av fastställt arvode till vikarie för rektor eller yrkeslärare. Vid beräkning av statsbidrag till arvoden åt timplärare skall — liksom hittills — iakttagas, att från det timtal, för vilket statsbidrag utgår, skall frånräknas det antal timmar, som enligt av överstyrelsen för yrkesutbildning meddelat beslut

skall ingå i rektors undervisningsskyldighet. För den teoriundervisning, som yrkeslärare är skyldig fullgöra för erhållande av full lön, utgår självfallet intet arvode och således icke heller statsbidrag i form av timarvode.

Beträffande bidraget till befattningshavares kostnader för sjukvård föreslår löneutredningen, att sådant bidrag skall av statsverket utbetalas direkt till vederbörande befattningshavare.

I samband med förenämnda förslag har löneutredningen också föreslagit vissa omläggningar beträffande rekvisitions- och utbetalningssystem.

Svenska landstingsförbundet — som icke haft något att erinra mot förslagen i fråga om statsbidragsbestämmelserna i övrigt — har hemställt om sådan ändring av dessa bestämmelser, att staten helt påtog sig även pensioneringskostnaderna för den förevarande lärarpersonalen.

Svenska facklärarförbundet har påpekat, att efter löneregleringens genomförande löpande pensionsavgifter skola erläggas endast av huvudmännen.

Kostnadsberäkningar.

Den årliga kostnadsökningen för statsverket vid genomförandet av 1950 års löneutrednings förslag har utredningen uppskattat till i avrundat tal 330 000 kronor. Ökningens fördelning på de särskilda åtgärderna framgår av följande uppställning.

Föreslagen åtgärd	Kostnadsökning kronor
Rektorernas lönehöjning	9 000
Höjning till 20 löneklassen av begynnelselönen för yrkeslärarna	238 000
Tjänstgöringsskyldighetens minskning med en veckotimme	44 000
Övergång till löneklassuppflyttningar	20 000
Höjning av timarvodena	15 000
	326 000

Härtill komma 1 000—2 000 kronor för de övriga avlöningsförmåner, som föreslås till införande.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

För egen del har jag blivit övertygad om att starka skäl tala för att en provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna genomföres från och med nästa budgetår. Jag tillstyrker alltså att så sker.

Beträffande innebörden av denna lönereglering kan jag i allt väsentligt ansluta mig till det av 1950 års löneutredning framlagda förslaget. Jag förordar således, att rektorerna erhålla lön enligt följande löneklasser, näm-

ligen rektor i lönegrupp I—29 löneklassen, lönegrupp II—30 löneklassen, lönegrupp III—31 löneklassen och lönegrupp IV—32 löneklassen. Jag förordar vidare, att de fast anställda yrkeslärarna erhålla lön enligt lönegrad 20, omfattande löneklasserna 20—23, varvid såsom villkor för full lön skall gälla att läraren fullgör den av löneutredningen föreslagna tjänstgöringen eller annan tjänstgöring, som enligt Kungl. Maj:ts beprövande kan anses till sin omfattning därmed likvärdig. Till innehavarna av de två för närvarande inrättade särskilda ämneslärartjänsterna bör lön få utgå enligt samma lönegrad som för yrkeslärarna. Kallortstillägg synes icke böra utgå. Jag förordar också, att de av löneutredningen föreslagna timarvodena och vikariatsarvodena fastställas, dock med den av lönenämnden föreslagna jämkningen i fråga om arvode till gymnastiklärare. Likaså tillstyrker jag förslaget i vad det avser »övriga avlöningsförmåner».

Den av mig nu förordade löne regleringen medför betydande inkomstförbättringar för lärarpersonalen, främst yrkeslärarna. Jag har förut påpekat, att endast två skolor för närvarande betala sina lärare mer än som täckes av det nuvarande statsbidraget. Under sådana omständigheter förutsätter jag, att de av mig föreslagna lönerna i regel icke skola behöva höjas genom särskilda tillskott av vederbörande huvudmän. Med hänsyn till att dylika tillskott för närvarande finnas vid två skolor och till löne regleringens karaktär av att vara ett provisorium anser jag mig dock ej kunna förorda något absolut förbud mot lokala lönetillägg, på sätt landstingsförbundet ifrågasatt. Det bör således icke vara något hinder mot att sådant tillägg övergångsvis får utgå i de fall, där så nu sker.

Jag anser mig vidare böra tillstyrka den av löneutredningen föreslagna omläggningen av statsbidragssystemet. Detta innebär, att statsbidrag kommer att utgå med 100 procent av de fastställda lönerna, d. v. s. staten påtager sig liksom hittills i princip — och i regel även i praktiken — hela avlöningskostnaden för lärarpersonalen vid dessa skolor. Jag vill påpeka, att detta är förmånligare än till och med vid folkskolorna. Under dessa förutsättningar kan jag icke tillstyrka, att staten också skall bidra till några pensionsavgifter.

Löneutredningens förslag till en viss revision av rekvisitions- och utbetalningssystemet tillstyrkes av mig.

Motionerna.

Till stöd för yrkandena i motionerna I: 81 och II: 111 har anförts följande.

1. I motsats till bland annat yrkesskolöverstyrelsen har departementschefen ansett, att kallortstillägg icke borde utgå. För de centrala verkstads-skolorna i övre Norrland skulle uteblivandet av kallortstillägg verka ogynnsamt på rekryteringen och dessutom för berörda personal te sig orättvist, så länge dylika tillägg över huvud utgå. Man kan därför befara, att krav på kompen-sation komma att riktas mot huvudmannen. Såsom landstingsförbundet framhållit i sitt remissyttrande, är det emellertid angeläget, att de av riksdagen angivna avlöningarna icke få karaktären av minimilöner, som det står huvudmannen fritt att gå utöver, och departementschefen har i sitt yttrande uttalat, att de av honom föreslagna lönerna icke skola behöva höjas genom särskilda tillskott av vederbörande huvudmän. För att denna i och för sig riktiga princip skall kunna uppehållas, erfordras nog, att kall-

ortstillägg komma att utgå såsom till andra i löneplanen inplacerade befattningshavare. Att man vid 1947 års allmänna lönereglering ställde sig tveksam till bibehållandet av kallortstillägg över huvud taget kan uppenbarligen icke åberopas som motiv för att de skulle borttagas för någon enstaka grupp.

En överslagsberäkning visar, att det icke här är fråga om några större belopp för statsverket. De centrala verkstadsskolor i Norrland, där kallortstillägg för närvarande skulle kunna ifrågakomma, äro verkstadsskolorna i Östersund, Vännäs, Piteå och Övertorneå, och tilläggen skulle belöpa sig till omkring 10 000 kronor för år räknat.

2. Departementschefen räknar med att pensioneringskostnaderna hädanefter skulle komma att drabba huvudmännen ensamma. Dessa skulle härigenom komma i sämre läge än nu. Motiveringen förefaller icke vara hållbar. Departementschefen åberopar som motiv, att staten skulle komma att bestrida hela avlöningskostnaden. Men på ett par undantag när i hela landet är detta fallet även nu, och därutinnan tog riksdagen principiell ställning redan första gången statsbidrag till centrala verkstadsskolor infördes. Att åberopa bibehållandet av en av riksdagen beslutad princip som motiv för en försämring av huvudmännens villkor måste te sig något egendomligt.

Den konsekventa lösningen torde få anses vara, att när staten påtagit sig lönekostnaden den också påtager sig pensioneringskostnaden.

3. Det synes slutligen böra övervägas att i den blivande lönekungörelsen inta en föreskrift om viss förflyttningsskyldighet. Sådan är stadgad för ett flertal andra befattningshavare i allmän tjänst. Beträffande de centrala verkstadsskolorna gäller liksom för andra undervisningsanstalter, att viss omorganisation emellanåt blir påkallad. Marknadsläget kan motivera, att en yrkesavdelning nedlägges och en annan inrättas i stället. Visserligen kan även en fast anställd yrkeslärare i sådant fall entledigas, men det ligger i sakens natur, att dylikt i görlig mån undvikas. Därav följer, att valet av ny avdelning begränsas genom att hänsyn tages till möjligheten att på den nya avdelningen placera den eljest övertalige yrkesläraren.

För bedömande av de tekniska möjligheterna till förflyttning från en huvudman till annan bör erinras om att innan vakant yrkeslärartjänst återbesättes tillstånd därtill enligt verkstadsskolestadgan skall inhämtas hos yrkesskolöverstyrelsen. Så snart ny avdelning ifrågasättes, har överstyrelsen också att yttra sig därom. Överstyrelsen har alltså för sin del överblick över läget. Vad som erfordras ytterligare är, att det stadgas skyldighet för befattningshavare att mottaga förflyttning från huvudman till annan och att skyldighet likaledes stadgas för huvudman att från annan mottaga genom godkänd omorganisation ledigbliven lärare. Med hänsyn till att sistnämnda skyldighet skulle innebära en begränsning av valfriheten, bör förutsättas, att den mottagande parten för sin del icke anför vägande skäl mot anordningen.

Anslagsberäkningar.

Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 2 900 000 kronor.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår höjning av anslaget med 100 000 kronor till 3 000 000 kronor, vilket belopp motsvarar det av överstyrelsen för nästa budgetår beräknade sammanlagda statsbidragsbeloppet vid oförändrade statsbidragsgrunder.

Departementschefen framhåller, att överstyrelsens beräkningar i förevarande hänseende icke givit anledning till erinran. Den förordade löne-regleringen för lärarpersonalen medför en kostnadsökning, som i anslutning till utredningsmannens beräkningar torde kunna uppskattas till 330 000 kronor. Sammanlagt bör alltså anslaget höjas med 430 000 kronor till 3 330 000 kronor.

Utskottet.

Departementschefen har, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, framlagt förslag om en provisorisk löne-reglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna, innebärande i huvudsak, att rektorer och övriga lärare skola garanteras vissa minimilöner, nämligen rektorerna i de fyra avlöningsgrupperna lön enligt 29—32 löneklasserna å löneplan nr 1 i statens löneplansförordning och de fast anställda yrkeslärarna lön enligt lönegrad 20, löneklasserna 20—23, å samma löneplan, att såsom villkor för att yrkeslärare skall erhålla full lön enligt nämnda lönegrad och löneklasser skall gälla, att hans tjänstgöring omfattar under 35 veckor undervisning i yrkesarbete 37 veckotimmar och i yrkesteoretiska ämnen 4 veckotimmar samt under återstående delen av arbetsåret undervisning i yrkesarbete 45 veckotimmar (arbetsåret omfattar 324 dagar), att särskilda arvoden för timlärare och vikarier fastställas samt att rektorer och yrkeslärare tillförsäkras vissa andra avlöningsförmåner, nämligen rätt att vid tjänstledighet av olika slag bibehålla viss del av lönen samt rätt till viss ersättning för kostnad för läkarvård och läkemedel. Beträffande statsbidragssystemet föreslår departementschefen den omläggningen, att de fixa statsbidragsbeloppen slopas och i stället föreskrives, att statsbidrag utgår med belopp motsvarande de faktiska avlöningskostnaderna, dock högst de kostnader som uppkomma vid tillämpning av de meddelade avlöningsbestämmelserna.

Det nuvarande avlöningssystemet vid de centrala verkstadsskolorna, vilket genomfördes år 1941 och byggde på en äldre lönenivå än den då för statens tjänstemän gällande, medger icke någon automatisk höjning av löneförmåner vid stigande indextal och innefattar icke några andra avlöningsförmåner för befattningshavarna än den kontanta lönen. Trots att statsbidragsbeloppen och därmed även avlöningsbeloppen undergått vissa uppräknings sedan systemets genomförande år 1941, har, såsom departementschefen framhåller, en faktisk eftersläpning i lönerna uppkommit. Utskottet har därför med tillfredsställelse konstaterat, att åtgärder nu vidtagas för att bereda denna betydelsefulla personalgrupp bättre löneförhållanden. Det föreliggande förslaget till provisorisk löne-reglering har utskottet ansett sig böra i nuvarande läge i princip godtaga, men utskottet är angeläget framhålla dess karaktär av provisorium, som icke kan sägas på ett slutgiltigt sätt lösa lönefrågan för de centrala verkstadsskolorna.

Utskottet tillstyrker, att rektorerna i lönegrupperna I—IV erhålla lön enligt löneklasserna 29—32 och de fast anställda yrkeslärarna lön enligt lönegrad 20, omfattande löneklasserna 20—23, samt att såsom villkor för full lön skall gälla, att lärare fullgör den av departementschefen föreslagna tjänstgöringen.

Departementschefen har icke ansett att kallortstillägg bör utgå; yrkande härom har emellertid framställts i motionerna I: 81 och II: 111. Med beaktande av vad motionärerna anført rörande kallortstilläggens betydelse bland annat ur rekryteringssynpunkt för de centrala verkstadsskolorna i övre Norrland och då några vägande skäl icke synas kunna anföras för att i förevarande sammanhang göra ett avsteg från vad som i detta avseende i allmänhet gäller beträffande å löneplan inplacerade befattningshavare, har utskottet velat ansluta sig till motionärernas förslag och förordar således, att kallortstillägg får ingå i den provisoriska löneregleringen. Den årliga merkostnaden härför torde kunna beräknas till omkring 8 000 kronor. Med hänsyn till storleksordningen av förevarande anslag och dess karaktär av förslagsanslag torde någon uppräknig av detsamma icke vara erforderlig för nästa budgetår i anledning av vad utskottet sålunda föreslagit.

Vad departementschefen förordat med avseende å timarvoden och vikariatsarvoden samt »övriga avlöningsförmåner» har icke givit utskottet anledning till erinran.

Med den föreslagna ökningen av kontantlönen, vilken för yrkeslärarna ungefär motsvarar tre löneklasser, avkortningen av tiden för full tjänstgöring med en veckotimme och tillkomsten av vissa ytterligare avlöningsförmåner kommer den förordade provisoriska löneregleringen att innebära icke obetydliga förbättringar för framför allt yrkeslärarna. Med hänsyn härtill anser sig utskottet liksom departementschefen kunna förutsätta, att vederbörande huvudmän — för undvikande av icke önskvärd konkurrens skolorna emellan i fråga om lärarkrafterna — icke skola genom särskilda tillskott ytterligare höja lönerna.

Utskottet vill vidare i anledning av vad landstingsförbundet uttalat framhålla, att de löneförmåner, som genom den provisoriska löneregleringen tillförsäkras befattningshavarna, givetvis utgöra ersättning för samtliga dem enligt stadgan för de centrala verkstadsskolorna åliggande uppgifter.

En konsekvens av löneregleringen blir jämlikt gällande reglemente för statens pensionsanstalt, att den del av kostnaden för befattningshavarnas pensionering, som hittills bestritts av befattningshavarna själva, för framtiden kommer att åvila huvudmännen. Emellertid må samtidigt framhållas, att den av departementschefen tillstyrkta omläggningen av statsbidragssystemet, vilken även utskottet för sin del anser sig kunna biträda, innebär, att staten kommer att stå för vissa kostnader, som för närvarande icke rymmas inom statsbidraget, bland annat vikariatsarvoden och ersättningar

för läkarvård och läkemedel. Departementschefen har med hänsyn härtill icke ansett sig kunna tillstyrka, att staten också skulle bidra till några pensionsavgifter. I förutnämnda motioner åter yrkas, att staten skall påtaga sig hela pensioneringskostnaden för ifrågavarande personal. Utskottet har vid sin prövning av denna fråga ansett sig böra — med beaktande jämväl av löneregleringens provisoriska karaktär och svårigheterna att med någon säkerhet uppskatta kostnaderna för personalens pensionering — ansluta sig till departementschefens ståndpunkt och anser sig således icke i nuvarande läge böra biträda motionärernas yrkande i denna del.

Vad slutligen angår motionärernas uttalande, att skyldighet bör föreskrivas för befattningshavare att mottaga förflyttning till annan huvudman respektive för huvudman att från annan huvudman mottaga lärare, förefaller utskottet knappast påkallat att i samband med den nu föreslagna provisoriska löneregleringen införa en dylik föreskrift, utan torde därmed kunna anstå till den definitiva lönereglering, som utskottet förutsatt så småningom skall avlösa provisoriet.

Departementschefens anslagsberäkningar ha icke givit utskottet anledning till erinran, varför anslaget för nästa budgetår torde böra uppföras med 3 330 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 81 och II: 111, såvitt de avse kallortstillägg,

a) godkänna de av utskottet förordade grunderna för en provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna och för en i samband därmed stående revision av statsbidragsbestämmelserna beträffande nämnda skolor,

b) till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor* för budgetåret 1951/52 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 330 000 kronor;

II. att motionerna I: 81 och II: 111, såvitt de icke behandlats under I., icke må av riksdagen bifallas.

2:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 302, s. 421 och 422) — vilket innebär en anslagshöjning med 25 000 kronor med hänsyn till förutnämnda provisoriska lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna, vilken lönereglering bör göras tillämplig även på rektor och övriga lärare vid mölndalsskolan — hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekani-
kerskolan i Mölndal* för budgetåret 1951/52 under åttonde
huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 255 000 kronor.

Stockholm den 10 april 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, Lean-
der, Gillström, Eric Ericson, Sundelin, Näsström, Rosenberg, Hesselbom,
Edin, Ivar Persson, fru Lindström, herrar Bergh och Birger Andersson;
samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Bergström,
Svensson i Grönvik, Wallentheim, Lindholm, Ståhl, Bergstrand, Åker-
ström, Hoppe, fröken Elmén, herrar Onsjö, Andersson i Munkaljungby,
Widén, Birke och Karlsson i Olofström.
